

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83221,Opalski-Adam.html>
2022-10-06, 12:38

Opalski Adam

OPALSKI Adam (26 XI 1897, Olkusz – 3 XI 1963, Warszawa), lekarz, neurolog. Syn Józefa Kaspra, lekarza z rodziny o lekarskich tradycjach, radnego miejskiego i prezesa Banku Spółdzielczego, i Stefanii Marii ze Stępińskich.

O. kształcił się w szkole realnej w Kielcach, a następnie w Gimnazjum Filologicznym im. A. Mickiewicza w Warszawie. Od 1917 studiował medycynę na UW, w 1924 uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Pracę zawodową rozpoczął na oddziale wewnętrznym Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie, a od 1925 związał się na całe życie z Kliniką Neurologiczną UW, początkowo jako wolontariusz, od 1927 asystent, a od 1930 adiunkt. W 1928–29, uzyskawszy stypendium z Funduszu Kultury Narodowej, wyjechał do Monachium na staż naukowy w Deutschen Forschungsanstalt für Psychiatrie na Oddziale Anatomii Patologicznej Mózgu, kierowanym wówczas przez profesora W. Spielmayera, jednego z pionierów nowoczesnej neuropatologii światowej, autora klasycznego podręcznika *Histopathologie des Nervensystems* (1922). Po powrocie do Warszawy O. objął kierownictwo Pracowni Histopatologii Mózgu w Klinice Neurologicznej UW, którą unowocześnił (wprowadził nowe metody barwień preparatów, założył archiwum oraz ustalił zasady sporządzania i gromadzenia dokumentacji). Trzykrotnie uzyskał prestiżowe stypendium Fundacji Rockefellera, co umożliwiło mu odbycie stażów naukowych w ważnych ośrodkach klinicznych i badawczych w Europie, USA i Kanadzie. W 1935 habilitował się na podstawie pracy *Morfologia i patogeneza zapaleń wyściółki i gleju podwyściółkowego*. W tym samym roku został docentem.

Zmobilizowany w 1939, uczestniczył w kampanii wrześniowej jako lekarz wojskowy. Po kapitulacji został internowany w obozie jeńców wojennych w Radomiu. Zwolniony, powrócił do stolicy. W 1941 niemieckie władze okupacyjne mianowały O.

ordynatorem oddziału neurologicznego Szpitala św. Ducha na Czystem, ale wkrótce został przeniesiony do Szpitala Przemienienia Pańskiego na Pradze. W 1942 objął kierownictwo Kliniki Neurologicznej. Po wojnie od 1946 do 1950 był profesorem UW, a w 1950–58 Akad. Medycznej w Warszawie. W latach 1954-59 kierował Zakładem Histopatologii Układu Nerwowego PAN. Stał W 1946 został wybrany na członka zwyczajnego TNW, od 1948 był członkiem korespondentem PAU, a od 1952 członkiem korespondentem PAN. Z odwagą i determinacją przeciwstawiał się wielu nieprawościom, protestując przeciw upolitycznianiu świata nauki przez komunistów. Dlatego też, gdy ciężko zachorował, władze zyskały wygodny pretekst by wysłać O. na przedwczesną emeryturę.

O. stworzył znaczącą szkołę neuropatologiczną, był autorem wielu istotnych dla rozwoju neurologii i neuropatologii odkryć. Należał do pionierów badań płynu mózgowo-rdzeniowego na obecność patologicznie przekształconych komórek. Podczas pobytu w Monachium opisał przerosłe komórki glejowe i wykazał, że są one charakterystyczne dla zwyrodnienia soczewkowo-wątrobowego, czyli choroby Wilsona. W późniejszych badaniach odrzucił pogląd o znamienności komórek Alzheimera dla choroby Wilsona i stwardnienia rzekomego. Dokonał również opisu procesu histologicznej przemiany dużych komórek glejowych w komórki Alzheimera. Na jego cześć odkryte przez niego komórki zaczęto nazywać komórkami Opalskiego (*Opalski cells*), co przyjęło się w światowym nazewnictwie medycznym. W 1946 opisał zespół tętnicy rdzeniowej tylnej, określanej też mianem zespołu Opalskiego. Równie odkrywczymi i istotnymi dla rozwoju klinicyzacji neurologicznej były jego prace o wążgrzycy układu nerwowego. Dokonał w nich pogłębionego opisu różnych postaci odczynu tkanki nerwowej na obecność pasożyta, a także wskazał na szczególną strukturę jego torebki dwu- lub trzywarstwowej. Udowodnił również zależność obserwowanych zmian morfologicznych od umiejscowienia się pasożyta w tkance mózgowej, oponach lub układzie komorowym. Do niego należy również wyodrębnienie trzech podstawowych typów zmian w wyściółce komór mózgowych powstałych wskutek rozwoju

procesów zapalnych. Dowodził wówczas, że obserwowane różnice morfologiczne są zależne od dróg jakimi przebiega zakażenie.

O. poświęcał dużo uwagi dydaktyce. Nie zrezygnował z niej nawet w czasie wojny. Od 1942 brał udział w tajnym nauczaniu akademickim. Wykłady prowadził w łazience klinicznej, która po bombardowaniach Warszawy we IX 1939 była jedynym w budynku pomieszczeniem, które miało szczelne drzwi i okna, a więc umożliwiało zachowanie wymogów konspiracji. Jako katedra służyła O. wanna, szczelnie otoczona przez studentów.

Spod pióra O. wyszło wiele opracowań o charakterze podręcznikowym z zakresu neurologii, neuropatologii i histologii. Wydana w 1949 *Histopatologia układu nerwowego* była pionierskim opracowaniem tych zagadnień w Polsce. W 1951 ukazały się jego *Choroby ośrodkowego układu nerwowego pochodzenia naczyniowego i choroby starcze*. W monumentalnym podręczniku *Histologia* (1955) pod redakcją J. Zweibauma O. napisał rozdział *Histologia układu nerwowego*.

O. został zapamiętany jako wybitny uczyony, człowiek żelaznych zasad i wielkiego charakteru.

PSB (T. Zakrzewski); Śródka.

B. Emeryk-Szajewska, H. Kwieciński: *Adam Opalski (1897-1963)*, [w:] *Złota księga medycyny warszawskiej*, Warszawa 2009, s. 275-282; R.W. Gryglewski *Adam Opalski (1897-1963)*, [w:] *Zasłużeni dla medycyny / Distinguished in Their Services to Medicine*, red. J.H. Skalski, R.W. Gryglewski. Poznań 2009, s. 326-331; J. Kulczycki: *Profesor Adam Opalski (1897-1963) - neurolog i neuropatolog*, „Neurologia i Neurochirurgia Polska” 2009, nr 4; „Przegląd Lekarski” 1964, s. 417-419.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)